

AZ AMERIKAI BÜNTETŐELJÁRÁS

Fantoly Zsanett
habilitált egyetemi docens

Szegedi Tudományegyetem

Bevezetés

Hasonlóan az anyagi büntetőjoghoz, az Amerikai Egyesült Államok büntető eljárásjogát nemcsak a szövetségi állam alakítja ki, hanem az 50 tagállam is hatáskörrel rendelkezik a szabályozásában.¹ Ebből a kettősségből éles elkülönülés következik, miszerint az állami büntető eljárásjog – a *Federal Rules of Criminal Procedure* – lényegében csak a szövetségi eljárásokra vonatkozik, míg az egyes tagállamok büntetőeljárásait saját tagállami eljárásjoguk szabályozza (pl. Wisconsinban a *Criminal Procedure Code*; Texasban a *Code of Criminal Procedure*). Ezért nem helyes tehát általánosan „amerikai büntető eljárásjog”-ról beszélni, hiszen ténylegesen 51 önálló büntető eljárási jogrend létezik.^{2,3}

Az 51 eljárásjog alapvető azonossága a kontradiktórius eljárás (*adversary system of adjudication*).⁴ Ebben az eljárástípusban a tényállás feltárása és a bizonyítékok szolgáltatása – szemben a kontinentális eljárási joggal – nem a bíróság, hanem a felek feladata. Az ügyész kötelessége, hogy a vád bizonyítékait összegyűjtse; a terhelt és a védelem feladata pedig, hogy a bíróság elé tárja a felmentéséhez, büntetőjogi felelősségének enyhítéséhez szükséges bizonyítási eszközöket. A bíró egyfajta „választott-bíró” funkcióban ügyel arra, hogy a felek az eljárási szabályokat a jogvita tisztázása során betartsák.⁵

Az amerikai büntetőeljárás menete négy nagy egységre tagolható: a büntetőeljárás megindítása; az előzetes eljárások; a főtárgyalás; és a jogorvoslati eljárások.

---

¹ SCHMID, Niklaus: *Das amerikanische Strafverfahren*, Eine Einführung. Heidelberg, 1986. 22.

² „Az amerikai büntető eljárásjog megfelelő bemutatása annak elismerésével kell, hogy kezdődjön, hogy ebben az államban nem létezik egységes büntetőeljárás. (...) Csakis az egyes tagállamok tudják kialakítani az eljárásjogukat, ami megfelelően tükrözi állampolgáraik nézeteit és hagyományait, valamint meghatározzák azokat az eljárásokat, amelyek az eljárásjogi törvény alapján alkalmazásra kerülnek. Összességében tehát 51 büntető eljárásjogot különböztethetünk meg, tagállamonként egyet-egyet és egy továbbit szövetségi szinten.”

³ LAFAVE WAYNE-ISRAEL, Jerold: *Criminal Procedure*. Hornbook Series, West Publishing. Co. St. Paul (Minnesota) 2nd ed. 1992. 3.

⁴ COOK, Joseph – MARCUS, Paul: *Criminal Procedure*. Matthew Bender, New York – San Francisco, 1981.

⁵ LANGBEIN, John: *Comparative Criminal Procedure: Germany*. American Casebook Series. West Publishing Co., St Paul (Minnesota) 1977.

1. A büntetőeljárás megindítása

1.1. A rendőrségi és rendészeti idézés, a bírósági idézés, továbbá az őrizetbe vétel

Az Amerikai Egyesült Államokban a büntetőeljárás háromféleképpen indulhat meg. Az első és legáltalánosabb eset: a gyanúsított idézésével a rendőrség vagy a rendészeti hatóság által.⁶ Az idézésben (*notice to appear; citation*) az idézettet felszólítják, hogy a megjelölt időpontban a bíróság előtt jelenjen meg. Csupán szabálysértések vagy kisebb kihágások (pl. tilosban parkolás) esetén van lehetőség a személyes megjelenéstől eltekintve, írásbeli eljárás lefolytatására. Az idézésnek nincsenek kötött formai kellékei, a rendőrség vagy az erre jogosult személy által akár szóban is előterjeszthető.

A közepes súlyú bűncselekmények esetében már megindítható a büntetőeljárás a terhelt bírósági idézésével is.⁷ Eltérően a rendőrségi és rendészeti, ez a fajta bírósági idézés (*summons*) meghatározott alaki kellékekkel rendelkezik. A kérelem benyújtására az illetékes rendőrség, illetve ügyészség jogosult. A terhelt megidézését a bíróság csak akkor foganasítja, ha az erre irányuló kérelmet benyújtó – vagyis a nyomozó hatóság tagja vagy ügyész – az illetékes bírót meggyőzi arról, hogy a terhelt személy valóban büntetendő cselekményt követethetett el. A bíróságnak meg kell győződnie arról is, hogy a terhelt másik eljárás alól nem vonta-e már ki magát. Amennyiben igen, úgy elfogatóparancs kerül kibocsátásra (*warrant*). A szabályszerű idézés bíróság általi kibocsátása bírósági kézbesítőn keresztül történik.

A súlyosabb deliktumoknál a büntetőeljárás általában a terhelt őrizetbe vételével (*arrest*) kezdődik meg.⁸ Ugyanez következik be azon közepes súlyú bűncselekmények esetén is, amelyeknél a rendőrségi vagy rendészeti, illetve a bírósági idézés nem járt eredménnyel, továbbá minden egyéb esetben (a csekély súlyú közlekedési szabályszegésektől eltekintve), amikor az elkövetőt tetten érik.

A gyanúsított őrizetbe vétele tehát az amerikai büntetőeljárás megindulásának tipikus módja.⁹ Az őrizetbe vételre a szövetségi-, tagállami- és körzeti rendőrségek jogosultak; emellett esetenként magánszemélyek is (*citizen's arrest*). A legtöbb őrizetbe vétel „on-view arrests”, azaz az őrizetbe vevő rendőrség egyéni döntésén alapul. A letartóztatás azonban elfogatóparancson is alapulhat, amelynek kibocsátására – ahogy már említettük – a bíróságok jogosultak.

1.2. Post-arrest Procedures

Közvetlenül letartóztatása után a gyanúsítottat megmotoszák fegyverek és tárgyi bizonyítási eszközök után kutatva, majd ismertetik vele a hallgatás jogát, valamint felhívják arra a figyelmét, hogy joga van ügyvédet igénybe venni, vagy kérésére kirendelt védőt biztosítanak számára, amennyiben nem tud saját védőt meghatalmazni.¹⁰ Végül az őrizet-

⁶ STUCKEY, Gilbert: *Procedures in the Justice System*. 3. ed. Charles E. Merrill Publishing Company. Colombus, Toronto, London, Sydney. 1976. 42.

⁷ STUCKEY, 1976. 54.

⁸ SCHMID, 1986. 38.

⁹ WEIGEND, Thomas: *Funktion und Tätigkeit der Staatsanwaltschaft in der U.S.A.* In: *Funktion und Tätigkeit der Anklagebehörde im ausländischen Recht*. Baden-Baden. 1979. 602.

¹⁰ *Miranda v. Arizona*, 384 U.S. 436, 86 S.Ct. 1602, 16 L.Ed. 694 (1996)

be vett személyt a rendőrségre szállítják, ahol a személyi adatait, és az általa elkövetett bűncselekményt, valamint az őrizetbe vétel idejét és helyét a jegyzőkönyvbe feljegyzik (*booking*).¹¹ Általában az őrizetbe vett személy fényképét és ujjlenyomatát is felveszik a nyilvántartásba. Kialakult gyakorlat, hogy a gyanúsítottat a rendőrségi tartózkodása során szóban tájékoztatják a gyanúsításról. Amennyiben csupán egy csekély jelentőségű kihágással gyanúsítják, a terheltet gyakran óvadék fejében szabadlábra helyezik, amennyiben ígértet tesz, hogy nem kerül újabb eljárás hatálya alá (*stationhouse bail*).¹² Ha ez a lehetőség nem áll fenn, akkor az őrizetbe vett személynek lehetőséget biztosítanak arra, hogy telefonon értesítse hozzátartozóit vagy ügyvédjét a letartóztatásáról.¹³ Végül a gyanúsítottat a cellájába vezetik.

1.3. *Decision to Charge*

A letartóztatást követően a rendőrség őrizetbe vételt elrendelő jelentése alapján megítélik, hogy szükség van-e a gyanúsított ellen vádemelésre (*decision to charge*).¹⁴ Ebben jelentős szerepe van a rendelkezésre álló bizonyítékoknak, de egyéb körülményeket is figyelembe kell venni, például a gyanúsított bűnösségét, a büntetett előéletet, a cselekmény elkövetése utáni magatartását vagy a bűncselekménnyel okozott kár nagyságát.

Ha vádat kell emelni, akkor az első vádirat (ügyészi „panasz” - *complaint*) – ami sokszor csak átmeneti – kerül kiadásra.¹⁵ Ennek elkészítése egyes tagállamokban a rendőrség feladata, míg másokban az ügyész segédje, vagy – különös esetekben – a közbíró maga. Egyes tagállamok eljárásjoga szerint a vádemelés magánszemélyek által is lehetséges (*private accusation*).¹⁶ A gyakorlatban azonban ennek a vádirati (panasz) formának nem sok szerep jut.¹⁷ A rendőrség által elkészített *complaint* az állami közbíró (*prosecutor*) a bírósághoz való benyújtás előtt ellenőrzi, de ez nem mindig és minden esetben van így. Sok múlik a vádhatóság személyi állományán, illetve az ügyész személyes elkötelezettségén. Míg egyes tagállamokban a rendőrség által elkészített első vádirat (panasz) minden esetben felülvizsgálat alá kerül a bírósághoz való benyújtás előtt, másokban ez csak akkor következik be, ha a rendőrség azt kifejezetten kéri.¹⁸

Felépítését és tartalmát tekintve a *complaint* egyszerű ügyirat. Tartalmazza a gyanúsított nevét, az elkövetett cselekmény rövid leírását, a feltételezett bűncselekmény helyét és idejét, valamint utal a vonatkozó büntetőjogi szabályokra. A *complain-t* gyakran időszükében bocsátják ki, mivel az őrizetbe vett személynek megvan a joga ahhoz, hogy a letartóztatást követően azonnal bíróság elé állítsák. A súlyosabb deliktumok esetén a *complaint-t* az elő-

---

¹¹ KASIMIR, Yale – LAFAYE WAYNE-ISRAEL, Jerold: *Modern Criminal Procedure*. 6. ed., West Publishing. St. Paul (Minnesota), 1986. 6.

¹² Uo.

¹³ STUCKEY, 1976. 55.

¹⁴ KASIMIR – LAFAYE WAYNE-ISRAEL, 1986. 6.

¹⁵ KASIMIR – LAFAYE WAYNE-ISRAEL, 1986. 8.

¹⁶ KARLEN, Delmar: *Anglo-American Criminal Justice*. Oxford University Press. New York and Oxford. 1967. 19.

¹⁷ LAFAYE, WAYNE-ISRAEL, Jerold: *Criminal Procedure*. Criminal Practice Series. 3. Bande. West Publishing. St. Paul (Minnesota) 1984. 630.

¹⁸ LAFAYE, WAYNE-ISRAEL, Jerold: *Criminal Procedure*. Criminal Practice Series. 3. Bande. West Publishing. St. Paul (Minnesota) 1986. 21.

zetes eljárás befejezését követően egy másik – második és egyben végleges - vádirat követi. Ez lehet az ügyész vádirata (*information*) vagy a *Grand Jury* vádhatározata (*indictment*).

2. Az előzetes eljárások

2.1. *Initial Appearance* (Első megjelenés)

A vádat (ügyészi panaszt - *complaint*) tehát néhány órán belül elő kell terjeszteni az illetékes bíróság elé, mivel a letartóztatottnak mind szövetségi, mind tagállami szinten joga van ahhoz, hogy a bíróság előtt bemutatott, ellene emelt vádról haladéktalanul a letartóztatása után tájékoztassák. A perrendtartások gyakran tartalmaznak pontos határidőket, mint például 24, 48, vagy olykor 72 óra, amelyeken belül az ún. *Initial Appearance* végre kell hajtani. Ha ez nem történik meg, a letartóztatott személyt szabadon kell bocsátani.¹⁹

Az első előállítás rendszerint a békebíróság előtt történik. A békebíróság olyan ítélkező testület, amely rangban az általános perbíróság (eljáró bíróság) alá van telepítve, és amelynek fő feladata a fölérendelt bíróság tehermentesítése. A békebíróság feladatait egyesbírák végzik, akiket a szövetségi szintű jogban előljáróként (*magistrate*), míg tagállami szinten gyakran békebíróként (*justice of peace*) neveznek. Szövetségi kollégáiktól eltérően a tagállami békebírónak nem feltétlen kell jogi végzettséggel rendelkezniük.

Az eljárás kezdetén a terheltet formálisan tájékoztatják az ellene emelt vádról. Ez a vád bíró által történő felolvasásával valósul meg. Noha a gyanúsítottat már az őrizetbe vételekor tájékoztatni kellene, ez nem mindig történik így. Ráadásul a vád meg is változhat a letartóztatás és az első előállítás között eltelt időben, például azért, hogy a testi sértés áldozata időközben meghal. A vád bíró általi ismertetése szavatolja a gyanúsított azon alkotmányos jogát, hogy az ellene felhozott vádakról értesüljön. Ezt követően a bírónak fel kell világosítania a vádlottat az eljárási jogairól (például a védőhöz való jog), majd az óvadék fejében történő szabadlábra helyezésről kell döntenie. Az óvadéknak biztosítania kell, hogy a gyanúsított a később megtartandó főtárgyaláson ténylegesen meg is jelenjék. Szövetségi szinten a terheltnek jogos igénye van arra, hogy óvadék fejében szabadlábra helyezték, hacsak nem főbenjáró bűncselekményről van szó; a részleteket az 1984-es *Bail Reform Act* szabályozza. Ezzel szemben tagállami szinten gyakran a bíró mérlegelésére van bízva az óvadék kérdése. Az óvadék az Alkotmány szerint nem lehet túlzott (USA Alkotmány VIII. kiegészítés), ugyanakkor megengedhető olyan mértékű óvadék kiszabása, amelyről már előzetesen tudható, hogy a gyanúsított nem tudja előteremteni.

Végezetül a bíró felvilágosítja a terheltet az eljárás további menetéről. Ennek kapcsán a következőket közli: ha olyan bűncselekményt rónak a gyanúsított terhére, amely a békebíróság joghatósága alá esik, csupán egy rövidített büntetőeljárásra kerül sor. Ez általában vétségek (*misdeemeanor*) esetén alkalmazható eljárási forma. A rövidített büntetőeljárásban nincs további előzetes eljárási cselekmény, hanem – ha a gyanúsított a felmentését kéri – közvetlenül kitűzik a főtárgyalás időpontját; az eljárás egy további gyorsítását pedig azért éri el, hogy a vádat nem pontosítják egy újabb vádirat által, hanem az egész eljárás során az eredeti vádirat szerepel. Büntettek elkövetése esetén ezzel szemben két további vádvizsgálati eljárással számolnak, amelyek befejezése után a vád mindenekelőtt

---

¹⁹ STUCKEY, 1976. 59.

a közvádoló vádirata (*information*) által, vagy a nagy esküdtszék (*Grand Jury*) határozata (*indictment*) által lesz kiegészítve, mielőtt a főtárgyalásra kerülne sor.

2.2. Preliminary Examination (Előzetes vizsgálat)

Az első vádvizsgálati eljárás az ún. *preliminary examination*.²⁰ Ez egy olyan – rendszerint nyilvános – vádvizsgálati eljárás, amelyet a gyanúsított letartóztatása után röviddel hajtanak végre, ismételten a békebíróság előtt. Szövetségi szinten ennek a vádvizsgálatnak – amennyiben a terheltet még fogva tartják – az *Initial Appearance*-től számított 10 napon belül meg kell történnie; óvadék fejében történt szabadlábra helyezés esetén 20 napos határidő érvényesül. A viszonylag korai vádvizsgálat célja annak megakadályozása, hogy ártatlan személyt – függetlenül attól, hogy fogva tartják, vagy óvadék ellenében szabadlábra helyezték – szükségtelenül hosszú ideig tegyenek ki a büntetőeljárás kellemetlenségeinek.

Az ügyésznek az előzetes vizsgálat (*preliminary examination*) során bizonyítania kell a bíró számára, hogy elegendő alapja van a gyanúsított ellen felhozott vádnak.²¹ Az angol jogtól eltérően azonban az ügyész nem az összes terhelő bizonyítékát mutatja be a bíróságnak e célból, hanem csak a fő terhelő tanút. A terheltnek, aki védő segítségét is igénybe veheti, joga van az ügyész tanút keresztkérdéses kihallgatás alá vonni a célból, hogy vallomásaikban ellentmondásokat mutasson föl, vagy a szavahihetőségüket egyéb módon megrendítse. Főszabály szerint a terheltnek joga van arra is, hogy felmentő bizonyítékokat terjesszen a bíróság elé. Ezáltal az előzetes vizsgálat (*preliminary examination*) alapvetéseiben azonos egy kisebb főtárgyalással.²² Kétségtelenül vannak jelentős különbségek is. Például a nyilvánosság sok tagállamban a terhelt kérelmére kizárható.²³ Ezen felül, szövetségi szinten és a legtöbb tagállami szintű eljárásban általános bizonyítási szabályok és tilalmak nem alkalmazhatók, vagyis a békebíróság olyan bizonyítékokra is alapozhatja a döntését, amelyek a főtárgyaláson bizonyítási tilalom alá esnének.

Ha a bíróság arra az álláspontra jut, hogy a terhelt elleni vádnak nincs elegendő jogi alapja, akkor az ügyész indítványát elutasítja. Ezzel a büntetőeljárás véget ér, és a vádlott szabad emberként hagyhatja el a bíróságot; adott esetben a letett óvadék visszajár. Ezzel szemben, ha a békebíróság arra az álláspontra jut, hogy elegendő alapja van a terhelt ellen emelt vádnak, a bíró a büntetőügyet a következő eljárási szintre bocsátja. Hogy miben áll ez a következő eljárási szint, nem lehet egységesen megválaszolni. A tagállamok egy részében (az ún. *information-államok*) az állami közvádoló minden bűncselekmény esetén közvetlenül jogosult vádat emelni a bíróság előtt; itt a következő eljárási lépés a végleges – *information*-ként megjelölt – vádirat ügyész általi elkészítése. Szövetségi szinten és a tagállamok többi részében azonban (ún. *indictment-államok*) az állami közvádoló korlátozott a (vád)jogosítványában: ahelyett hogy közvetlenül vádat emelhetne, elsőként egy *indictment*-ként megnevezett vádhatározatot kell kieszközölnie a nagy esküdtszéktől.

²⁰ CAMPBELL, James: *The Preliminary Examination*. In: Criminal defence Techniques. Chapter 8. Matthew Bender. New York, 1992.

²¹ LAFAYE, WAYNE-ISRAEL, 1986. 667.

²² STUCKEY, 1976. 89.

²³ STUCKEY, 1976. 90.

2.3. Grand Jury Review (Nagy esküdtszéki felülvizsgálat)

A nagy esküdtszék a perbíróság mellé rendelt esküdt testület, amely 12-23 időlegesen megválasztott esküdtből áll.²⁴ A nagy esküdtszék feladata annak eldöntése, hogy van-e elegendő alapja a terhelt elleni főtárgyalás megindításának az állami közvádló által előterjesztett bizonyítékok alapján. Döntéséről vádhatározatot (*indictment*) bocsát ki. Hogy mely esetekben kell az ügyésznek vádhatározatot kérnie a nagy esküdtszékől, meglehetősen eltérően van szabályozva. Szövetségi szinten például minden olyan büntett esetén szükséges vádhatározat, amelyet legalább 1 év szabadságvesztéssel rendelnek büntetni. Floridában, Louisianában, Minnesotában és Rhode Island-en azonban a terheltnek csak olyan büntettek esetén lehet igénye esküdtszéki eljárásra, amelyek halálbüntetéssel vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel fenyegetettek.²⁵ Ezzel szemben Dél-Carolinában már akkor fennállhat a terhelt igénye az esküdtszéki eljárásra, ha a büntetés több, mint 100 dollár, vagy 30 nap szabadságvesztés.²⁶

A nagy esküdtszék eljárása titkos, vagyis főszabály szerint csak az esküdtek jogosultak a részvételre.²⁷ Az eljárás titkossága mindenekelőtt a tanúk védelmét szolgálja. A titkosság alapelve azonban nem minden esetben érvényesül. A legjelentősebb kivétel, hogy a nagy esküdtszék előtt fellépő tanúk sok tagállamban nincsenek titoktartásra kötelezve. Ezen kívül az esküdteket az ügyész segíti a vizsgálat – vagyis az idézett tanúk kihallgatása – során, aki a testület jogi tanácsadójaként ugyancsak jogosított a nagy esküdtszék eljárásán való részvételre. Végül a legtöbb tagállam perrendtartása alapján megengedett bizonyos segédszemélyek, például jegyzőkönyvvezetők részvétele. Ezzel szemben a terheltnek – legalábbis az Alkotmány alapján – nem lehet igénye az eljárásban való részvételre.²⁸ Az esküdtek azonban tanúként beidézhetik és kihallgathatják; ebben az esetben viszont a terhelt nem köteles az olyan kérdésekre válaszolni, amelyek rá nézve terhelőek. Emiatt a terhelt kihallgatása csak ritka kivétel. A gyakorlatban ezen túl az sem gyakori, hogy az esküdtek az ügyész által kihallgatni indítványozott tanúkhöz képest további tanúkat idézzenek be, illetve hallgassanak ki, habár erre joguk lenne. Ennélfogva a nagy esküdtszéki eljárás végeredményében gyakran „egypárti” eljárás (*ex parte procedure*), amelynek tartalmát, lefolyását, és terjedelmét messzemenően az ügyész határozza meg.²⁹

A vizsgálatok lezárása után, azaz az összes tanú kihallgatása és a további bizonyítékok áttekintése után, az esküdtek tanácskozára vonulnak vissza. Ez teljesen titkos; azon még az ügyész, illetve a jegyzőkönyvvezető sem lehetnek jelen. Hogy hány szavazat szükséges a vádhatározat meghozatalához, tagállamonként eltérően szabályozott.

---

²⁴ SCHMID, 1986. 45.

²⁵ LAFAYE, WAYNE-ISRAEL, 1986. 687.

²⁶ KARLEN, 1967. 149.

²⁷ KARLEN, 1967. 150-151.

²⁸ McNAMARA, Richard: *Constitutional Limitations on Criminal Procedure*. Sephards-McGraw-Hill. Colorado Springs, Colorado, 1982. 122.

²⁹ LAFAYE, WAYNE-ISRAEL, 1986. 692.

3. A főtárgyalás

3.1. Arraignment (Vádemelés)

A következő eljárási szakasz az *arraignment* (vádemelés). Ez a vádlottnak az eljáró bíróság előtti első bemutatásával veszi kezdetét. Ezen eljárás alatt a bíróság átveszi a felek nyilatkozatait (*pleas*). Az ügyész nyilatkozata a vád, amivel az ügyet a bíróság elé utalja. A vádirattal (*indictment*) az ügyész azt kívánja elérni, hogy a bíróság az abban leírt cselekményért a vádlottat megbüntesse. A büntetés mértékét a vádirat nem tartalmazza. Az ügyésszel ellentétben a vádlott több, tartalmilag különböző nyilatkozat közül választhat, habár néhány államban az alábbiakban ismertetett nyilatkozatok közül nem mind megengedett.

A vádlott először is bűnösnek vallhatja magát (*plea of guilty*), ami az esetek túlnyomó többségében meg is történik. Ezzel a vádlott elismeri, hogy az ellene felhozott vád teljes mértékben helyénvaló. Ezután további bizonyítás felvétele nem szükséges. Ez a nyilatkozat minden tagállam eljárási törvénye szerint megengedett, mégis a beismerés (*plea of guilty*) jelenetős következményei miatti biztosítékok államról államra különbözőek. Általában sem egy védő általi képviselet formájában történő, sem pedig egy közvetett értesítés – például telefonon – nem elegendő. Épp ellenkezőleg, a vádlottnak személyesen kell az eljáró bíróság (*in open court*) előtt a beismerést megtennie. Ilyen módon biztosítják, hogy a beismerés a vádlott szabad akarat-elhatározásából fakadjon. Ezen kívül gyakran csak akkor megengedett a beismerés, miután a bíró a vádlottat ezen jogáról még egyszer, védő jelenlétében felvilágosította. Továbbá a bíróságnak a vádlottat tájékoztatnia kell arról is, hogy a beismeréssel meghatározott eljárási garanciákról lemond. Végül a bíró köteles azt a kérdést megvizsgálni, hogy adott-e a beismerésnek egy kielégítő, tárgyilagos alapja. A fent részletezett valamennyi követelmény teljesülése esetén is elutasíthatja a bíróság a beismerést, ha a vádlott bűnössége tekintetében kétsége támad.

Néhány tagállam eljárásjoga szerint ismeretes a tényállás nem vitatása a vádlott által (*plea of nolo contendere*). A „tényállás nem vitatása” abban egyezik meg a beismeréssel (*plea of guilty*), hogy nem kell bizonyítást felvenni, mert a vádlott elismeri az ügyész által előterjesztett tényállást. A beismeréstől abban különbözik, hogy a „tényállás nem vitatását” a jövőbeni polgári jogi vitákban a vádlottal szemben nem lehet felhasználni, mert a bűnösségét nem kifejezetten – pozitívan – ismerte be. A „tényállás nem vitatása” nem mindenhol engedélyezett. Azokban az államokban, ahol ez a nyilatkozat megengedett, gyakran a közlekedési bűncselekményeknél alkalmazzák, ha a vádlott egy közlekedési baleset során harmadik személynek kárt okozott, és ezért polgári jogi felelősségi igénnyel kell számolnia. Ha az ügyész bizonyítéka egyértelmű, a vádlott a tényállás nem vitatásával a főtárgyalás költségein szeretne spórolni, és egyúttal – a másik oldalon – nyitva áll a lehetőség, hogy a polgári jogi felelősségéről döntő pert még megnyerje. E belső ellentmondás miatt az eljáró bíróság rendszerint felméri, hogy a „tényállás nem vitatásával” a vádlott akar-e élni egyáltalán, azaz van-e jogi alapja a „tényállás nem vitatására”.

Magától értetődik, hogy a vádlottnak nem kell magát bűnösnek vallania (*plea of not guilty*). Ebben az esetben le kell folytatni a főtárgyalást a bizonyítás felvételével együtt. Ugyanez érvényesül akkor, ha a vádlott azért tagadja a bűnösségét, mert átmenetileg beszámíthatatlan volt (*plea of not guilty by reason of insanity*). Ebben az esetben a bizonyítás felvételének mértéke korlátozott: az egyetlen kérdés a bizonyítás során, hogy a vádlott a cselekmény elkövetésének időpontjában beszámítható volt-e vagy sem. Hogy kit terhel a bizonyítás ilyen esetekben, az nincs egységesen szabályozva. Néhány állam az ügyésztől

követeli meg annak bizonyítását, hogy a vádlott a cselekmény időpontjában beszámítható volt. Az államok túlnyomó többségében a vádlott köteles bizonyítani az általa állított átmeneti beszámíthatatlanságot. Ezekben az államokban ezért az ügyésznek csak arra van lehetősége, hogy a vádlott bizonyítását kétségbe vonja. A kifogás, hogy a cselekmény időpontjában a vádlott beszámíthatatlan volt, nem minden eljárási törvényben található meg nyilatkozatként (*plea*), hanem például a szövetségi jogban a védelem (*defense*) különös formájaként jelenik meg. Ilyen esetben a vádlott az állítólagos beszámíthatatlanság esetén az ártatlanságát bizonyítja (*plea of not guilty*), és ezt az állítását aztán a főtárgyaláson az átmeneti beszámíthatatlansággal alapozza meg.³⁰

Végül a vádlott indítványozhatja a vád elutasítását arra hivatkozva, hogy az sérti a kétszeres eljárás tilalmának elvét (*plea of former jeopardy*). Ebben az esetben a bíróságnak a főtárgyalás lefolytatása előtt meg kell vizsgálnia, hogy a vádlott jogosan emelte-e a kétszeres eljárás kifogását. A főtárgyalás lefolytathatósága ezen vizsgálat eredményétől függ. Körülbelül az államok felében előfordul még egy további nyilatkozat: az eljárás kizárása jogerős ítélet miatt (*plea of former judgment of conviction or acquittal*). Ennek a nyilatkozatnak az a különlegessége, hogy az Egyesült Államokban ugyanaz a cselekmény, amennyiben egyidejűleg szövetségi és tagállami büntetőtényállást is megvalósít, nemcsak szövetségi szinten, hanem tagállami szinten is üldözhető. Tehát a kétszeres eljárás tilalma itt nem érvényesül. Ennek megfelelően a vádlottat ugyanazon cselekményért kétszer felelősségre vonhatják, nevezetesen nemcsak a tagállami, hanem a szövetségi hatóságok előtt is. Ez az oka annak, hogy néhány tagállamban ezt a nyilatkozatot bevezették (*plea of former judgment of conviction or acquittal*). Ezekben az államokban az a nézet uralkodik, hogy a kétszeres eljárás ugyanazon cselekmény miatt nincs összhangban az igazságosságra való törekvéssel. Ahol ez a nyilatkozat (*plea of former judgment of conviction or acquittal*) megengedett, a vádlott ezen nyilatkozatának érvényesítésével megakadályozhatja az állami büntetőeljárás további lefolytatását, ha ugyanazon ügyben a szövetségi bíróság már ítéletet hozott, tehát a vádlottat szövetségi szinten már felelősségre vonták.

3.2. Pre-Trial Motions (Tárgyalást megelőző indítványok)

A szövetségi büntető perrendtartás és a tagállamok eljárási törvényeinek túlnyomó többsége előírja, hogy a feleknek már a főtárgyalás megkezdése előtt a bírósághoz kell fordulniuk meghatározott eljárási indítványaikkal (*motions*). Ha ez elmarad, bár a félnek az indítvány megtételekor lehetősége lett volna rá, ezt általában az indítvány mögött álló eljárási jogról való lemondásként (*waiver*) értékelik. Az ilyen eljárási indítványoknak az elsődleges céljuk az, hogy a bíróság korai döntése meghozatalához meghatározott, felek közötti vitás eljárási kérdésekkel foglalkozzon, és a későbbi főtárgyalást ilyen előkérdésektől megszabadítsa (gyorsítási effektus). A szóba jövő eljárási indítványok katalógusa hosszú, mégis a joggyakorlatban két indítvány játszik kiemelkedő szerepet.

Az első indítvány a *motion to suppress evidence*. A védelemnek ezzel az eljárási indítványával a bíróság azon határozatát kell kieszközölnie, amely az ügyésznek megtiltja, hogy meghatározott terhelő bizonyítékokat a főtárgyaláson felhasználjon. Ha a bíróság helyt ad az indítványnak, akkor az ügyész a kérdéses bizonyítékot az esküdtszéknek még akkor sem mutathatja be, ha ezt akkor és ott megengedik számára, a felek a főtárgyaláson

³⁰ BURNHAM, William: *Introduction to the Law and Legal System of the United States*. (3rd edition) West Group, 2002.

ezen bizonyíték pusztá létére sem hivatkozhatnak. A *motion to suppress evidence* nevű indítvány akkor sikeres, ha a védelem a bíróságot meg tudja győzni arról, hogy az ügyész a vitás bizonyítékot jogellenes módon szerezte meg, például egy tanút erőszakkal vagy fenyegetéssel vett rá vallomása megtételére, vagy a lefoglalásra vonatkozó előírások megsértésével jutott hozzá tárgyi bizonyítékhoz. Bizonyos eljárások kimenetele kapcsán különös jelentősége van a *motion to suppress evidence* nevű indítvánnyal való döntésnek, amikor a vitatott bizonyíték az ügyész bizonyítási eljárásában nagy jelentőséggel bír. Ha a bíróság a védelem eljárási indítványának helyt ad, akkor ilyen esetekben az ügyész bizonyítási eljárása összedől. Noha nem minden tárgyi bizonyítéknak és nem minden tanúvallomásnak van a bizonyítási eljárásban ilyen alapvető jelentősége, mégis a kevésbé fontos bizonyítékok elutasítása is az ügyész helyzetét gyengíti. Ezért nem ritka, hogy a *motion to suppress evidence* nevű indítvánnyal való döntés előre meghatározza a büntetőeljárás eredményét.

Másodszor döntő jelentősége van a büntetőeljárás kimenetele szempontjából a *motion to produce evidence* nevű indítványnak. Ezzel az indítvánnyal az egyik fél azzal a céllal fordul a bírósághoz, hogy kieszaközljön egy határozatot, ami számára betekintési jogot biztosít az ellenfél meghatározott irataiba. A *motion to produce evidence* nevű indítvánnyal fő szabály szerint a védelem élhet. Ismeretesen az Egyesült Államokban – nem úgy, mint általában a kontinentális büntető eljárási jogokban – a védőnek nincs általános iratbetekintési joga, hanem az iratbetekintési jog mindig csak meghatározott iratok vonatkozásában áll fenn. A vád és a védelem között állandó vita van arról, hogy az ügyészi nyomozati iratok meghatározott része egy ilyen speciális iratbetekintési jog alá esik-e, vagy az iratbetekintési jogból ki van zárva. Ha az ügyész megtagadja a betekintést, akkor a védelem a *motion to produce evidence* nevű indítvánnyal bírói úton tisztázhatja a vitát, és az iratbetekintési jogot kieszaközlheti. Ha a bíróság helyt ad a vádlott eljárási indítványának, akkor az ügyész a betekintés túsására köteles.

3.3 Pretrial Conference

A *Pretrial Conference* különbözik a *Pretrial Hearings*-től. Itt egy formátlan összefoglalás történik az ügyész, a vádlott és a bíró által, amelyben a főtárgyalás során előkerülő tényállási elemeket veszik át. Az, hogy tartanak-e *Pretrial Conference*-t bírói mérlegelés kérdése, a felek a *Pretrial Conference* tartását csupán kezdeményezhetik. A bíró a felekkel (vagy képviselőikkel) az összefoglalás során ismerteti az ügy rájuk vonatkozó lényegesebb kérdéseit azért, hogy meghatározassák a szükséges tárgyalási napok számát. A beszélgetés során a feleknek is lehetősége van meghatározott tényállási elemek megvitatására (*stipulation*), amelynek célja a büntetőper lerövidítése és az eljárási költségek csökkentése. A *Pretrial Conference* tehát lehetőséget ad a feleknek, hogy a még egyszer megvitatassák az ügyet, illetve a felelősségre vonás mértékét (*plea bargaining*). A felek ezáltal abban is megegyezhetnek, hogy *Guilty Plea* ellenében az ügyész a vád egy részét elejti. Végül a bíró – aki magán a *Plea Bargaining*-on nem vehet részt – megkérdezi a feleket, hogy készen állnak-e a főtárgyalás lefolytatására, és meghatározza a főtárgyalás időpontját.

3.4 Trial

Az Egyesült Államokban a főtárgyalás két résztárgyalásból áll: tárgyalás a vádlott bűnösségéről (*trial*) tárgyalás a kiszabandó büntetés mértékéről (*sentencing*). Először is a tárgyalás a vádlott bűnösségéről kerül bemutatásra.

3.4.1. Az esküdtek kiválasztása

A bűnösségről szóló tárgyalás első része az esküdtek kiválasztásából áll (*selection of the jury*).³¹ Az esküdtek kiválasztása kezdetben úgy zajlott, hogy a bírósági hivatalsegéd a szerencsekerék egy fajtájából (*jury wheel*) – amiben cédulák voltak minden, az esküdttlistáról bejegyzett esküdt nevével az érintett bírósági körzetből – az esküdtek törvény szerint szükséges számát (mennyiségét) és a pótagok megfelelő számát kihúzta. Ez a kiválasztási rendszer mára már finomult, az informatikai rendszerek térhódításának köszönhetően. Ezután az ügyész és a védő kikérdezi a kiválasztott személyeket. Ennek a kihallgatásnak a célja megállapítani, hogy a kiválasztott személyek ténylegesen semlegesen és elfogulatlanul állnak-e az esethez. Ezért a potenciális esküdteknek különféle kérdéseket tesznek fel abból a célból, hogy az esküdtek személyiségét, beállítottságát megismerjék. Az esküdtek indokolatlan elutasításához mindkét félnek korlátozott mértékben vannak jogai.³² Azaz a perrendtartás is meghatároz egy bizonyos számot, mennyiséget; a kizárási kérelmet (*peremptory challenges*) semmilyen indokolási kötelezettség nem terheli. A vádnak és a védelemnek általában 10-10 *peremptory challenges* áll a rendelkezésére, de vannak államok, ahol a vádlót csupán öt kizárási indítvány illeti meg; főbenjáró bűncselekmények esetén mindkét oldalon gyakran dupla a rendelkezésre álló szám. Az esküdtválasztás jelentősége nem lebecsülendő, nem ritkán meghatározza az eljárás kimenetelét.³³

3.4.2. A nyitó perbeszéd

A kikérdezés és az esküdtek kiválasztásának befejeződésével az esküdtszék felkérte a vádat felolvasni. Ezután következnek a nyitó perbeszéd (opening statements). Az ügyész kezdi, aki az esetet a saját álláspontja alapján ismerteti. Nem megengedett a perbeszédben olyan bizonyítási eszközre utalni, amelyről tudja (vagy tudnia kellene), hogy a főtárgyaláson nem használhatja fel, mert bizonyítási tilalom alatt áll. Épp így tilos a vádlott büntetett előéletére utalni, mivel a vádlott a törvényes vád alapján lesz (esetleg) elítélve és nem a korábbi jogellenes magatartása miatt. Ha ezen tilalmakat a nyitó perbeszédben az ügyész megszegi, a bíróság a védelem kérelmére érvénytelennek nyilvánítja (*mistrial*) azt. Az indítvány elutasítása és a vádlott elítélése esetén a fellebbviteli bíróság felfüggesztheti az ítélet végrehajtását, ha arra a meggyőződésre jut, hogy a közvádló meg nem engedett elemeket tartalmazó nyitóbeszéd közrehatott a terhelt elítélésében.

Az ügyész nyitó perbeszédje után a bíró megkérdezi a védelmet, hogy akar-e védőbeszédet tartani. A védelem jogosult az őt megillető védőbeszédétől elállni; egyes államokban későbbi időpontban is megtarthatja azt. A bűnügyi védők ugyanis súlyos taktikai hibának tartják még az előtt állást foglalni, mielőtt az ügyész a terhelő bizonyítékait teljes mértékben nyilvánosságra nem hozta. Másik esetben – így érvelnek – fennáll a veszélye annak is, hogy az ügyész előadása után, a védelemnek a nyitó védőbeszédében jelentkező védelmi stratégiáját meg kell változtatnia – ami kétségtelenül kedvezőtlen benyomás az esküdtekre. Ezen kívül a védelem a nyitóbeszéd elhalasztásával vagy lemondásával az ügyészt megakadályozhatja abban, hogy a védelem stratégiáját már a bizonyítékok előadásánál

³¹ Az esküdtek kiválasztásának részletes szabályait lásd: BADÓ Attila: *Esküdtszéki ítéletek*. Studio Batiq. Szeged, 2004. 177 – 179.

³² MAHLER, Gordon: *Az amerikai büntetőeljárás vázlata*. In: Tóth Mihály (szerk.): *Büntető eljárásjogi olvasókönyv*, Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 78.

³³ FRIEDMAN, Lawrence M.: *American Law. An introduction*. Second edition. Stanford University W.W. Norton & Company. New York – London. 1975. 191.

meghiúsítsa. Taktikailag okosabb lenne – érvelnek – a terhelő bizonyítékok nyilvánosságra hozataláig kivárni, azért, hogy az ügyész által lefolytatott bizonyítási eljárást a védő már a nyitó védőbeszédben meg tudja cáfolni. A másik oldalon számos védő hátrányosnak tartja egy korai nyitó védőbeszéd elmaradását. Ezek a védők attól tartanak, hogy az esküdtek az eljárás kezdetétől az ügyész állításaira hagyatkoznak, ha a védelem ezeknek a fejtegetéseknek közvetlenül nem mond ellent, nem tiltakozik. Egy korai nyitó védőbeszéddel a védelemnek meg kell akadályoznia az esküdteknek idő előtti elkötelezettségét.

3.4.3. Bizonyítás felvétel

A nyitó perbeszéd után a bizonyítási eljárás következik (*taking of the evidence*). A bizonyítási eljárás első lépcsője az ügyész előadása a bizonyítékokról. A legfontosabb bizonyítási eszközök a tanúvallomások és a tárgyi bizonyítási eszközök. A tanúk (*lay witnesses*) és a szakértők (*expert witnesses*) idézése a felek indítványára történik. Ebből a célból a vád és a védelem a bíróságnál vagy az illetékes hatóságnál, szervnél bírósági idézés kibocsátását indítványozhatja. A *Subpoena ad Testificandum*-mal a tanú arra van felszólítva, hogy meghatározott időpontban a bíróság előtt kihallgatásra megjelenjen. A *Subpoena Duces Tecum*-mal a tanút arra hívják fel, hogy bizonyos – az idézésben megjelölt – tárgyakat (*physical evidence*) hozza magával azért, hogy ezeket a bizonyítási eszközöket az eljárásba be tudják vonni. Ha a tanú szabályszerű idézés ellenére nem jelenik meg, felelősségre lehet vonni „a bíróság semmibe vétele” miatt (*contempt of court*); ilyen esetekben általában a bíróság a tanút rendbírsággal sújtja. Ezen túl egyes államokban a vádlottnak joga van a szabályosan megidézett tanút igazolatlan távolmaradása miatt polgári jogi úton beperelni.

Kihallgatása kezdetén a tanú esküt tesz az igazmondásra. Utána a vád megkezdi a tanú egyenes kihallgatását (*direct examination*). Ennek két alapformáját különböztetik meg. Az egyiknél az ügyész felszólíthatja a tanút, hogy az ismereteit az üggyel összefüggésben adja elő (*narrative approach*). A másíknál a „rövid kérdés és válasz” stílusban vezetik a kihallgatást. Természetesen a két alapforma kombinálható is. A gyakorlatban a kihallgatásnak a „rövid kérdés és válasz” formája az uralkodó. Az ügyészek előnyben részesítik ezt a kihallgatási módszert, mert lehetőségük nyílik ügyes kérdésekkel a tanúvallomás-tételt számukra kedvező irányba terelni. A védelem nem intézhet kérdést a tanúhoz a *direkt examination* alatt. Természetesen jogosult ellenvetést (*objection*) tenni, felszólalni, ha azon a véleményen van, hogy az ügyész kihallgatása jogellenes. Jogellenesek a sugalló vagy segítő kérdések (*leading questions*), amikkel a tanúnak az elvárt választ mintegy a szájába adják; továbbá azokra a tényekre történő rákérdezés, amelyeket a tanú nem önállóan észlelt, hanem csupán hallomásból ismert számára (*hearsay*).³⁴ A védelem tiltakozásáról, ellenvetéséről a bíróság rögtön dönt, azaz még mielőtt a tanú válaszol. Ha a bíróság álláspontja szerint a tiltakozás megalapozott, a tanúnak nem szabad válaszolnia a kérdésre. Ha a tiltakozás alaptalan, a tanúnak válaszolnia kell a feltett kérdésre.

Miután a vád a tanú kihallgatását befejezte, a védelem jogosult a szóban forgó tanút keresztkérdéseknek alávetni (*cross-examination*). Az, hogy a tanút az ellenérdekű fél a keresztkérdés során milyen terjedelemben hallgathatja ki, az eljárási törvényektől függ. Az államok egy részében a korlátozott kihallgatás elve érvényesül. Eszerint a védő keresztkihallgatása csak azokra a tényekre terjedhet ki, amelyek a *direct examination* folyamatában az ügyész révén szóba kerültek. Az államok másik részében a keresztkihallgatás

³⁴ FENNER, G. Michael: *The hearsay rule*. Second edition. Carolina Academic Press. Durham, 2009. 9.

joga korlátlan, azaz a másik oldal (ellenoldal) tanúja a keresztkihallgatás során minden tényről kikérdezhető, amelyek relevánsak az esettel kapcsolatban, függetlenül attól, hogy a tény a *direct examination* alatt szóba került-e, vagy sem. Azonban a sugalló vagy segítő kérdésekre (*leading question*) vonatkozó tilalom nem érvényesül a keresztkihallgatáson.

Miután a védő a keresztkihallgatást befejezte, a vád a tanút még egyszer kihallgatja, ha ezt előnyösnek tartja. Ez az újabb kihallgatás (*redirect examination*) tartalmilag olyannyira korlátozott, hogy kizárólag a tanúvallomás helyes értelmezését szolgálja. Azon tények tehát, amelyek a tanú eddigi kihallgatásának folyamatában nem hangzottak el, nem tehetők a *redirect examination* tárgyává. Ha a vád a tanúk újbóli kihallgatásából általános gyakorlatot csinál, ezzel kapcsolatban a védelem a tanút egy ismételt keresztkihallgatásnak (*recross examination*) vetheti alá. A *recross examination* befejezése után a kérdéses tanú további kihallgatása többet nem foganatosítható. A vád minden további tanuját sorban kihallgatja, és pedig azonos elvek szerint, mint az első tanút. Majd ha ez megtörtént és a vád vagy a védelem további tanúk kihallgatását tartja szükségesnek, a vád egyes (vagy minden) tanúi még egyszer kihallgathatóak.³⁵

A védelem tanúit először akkor hallgathatják ki, miután az ügyész a bíróságnak a bizonyítási eljárás maga részéről történő befejezését bejelenti. Mielőtt a védelem a tanúit felhívja, már – ha a védő az ügyész bizonyítási eljárásának eredményességét megkérdőjelezi – az eljárásnak ennél a részénél felmentő ítéletet kérvényezhet. Egy ilyen kérelemről (*motion of directed acquittal*) esküdszéki tárgyaláson is dönthet a bíró. A bíróság egy *motion of directed acquittal*-nak csak akkor ad helyt, ha a számára az ügyész által előterjesztett bizonyítékok nem meggyőzőek. Ezek az estek azonban ritkák, általában a védelem arra kényszerül, hogy az ügyész által jogilag megalapozottan, következetesen előadott állami büntetőigényt (*prima facie case*) saját bizonyítékai előterjesztésével megcáfolja, megdöntse. A mentő tanúk kihallgatása – tükörképszerű szereposztással – ugyanolyan sorrendben zajlik, mint a terhelő tanúké. A kihallgatás tehát *direct examination*-nel kezdődik a védő által; ehhez csatlakozik a tanúk *cross-examination*-ja az ügyész által; adott esetben ezt a *redirect-examination* (védő által) és a *recross-examination* (ügyész által) követi. Ha a védő a bizonyítási eljárást a maga részéről befejezte, az ügyészt rendszerint megilleti a jog, hogy a további bizonyítékokat (*rebuttal evidence*) az eljárásba bevonjon, azért, hogy a védelem bizonyításának eredményességét megdöntse, vagy legalább meggyengítse.

A vádlottnak jogában áll, de nem kötelezhető arra, hogy bizonyítékot szolgáltatson és vallomást tegyen a saját ügyében. Amennyiben a vádlott úgy dönt, hogy nem tesz vallomást, erről a bíróság nem vonhat le rá nézve terhelő következtetéseket. Ha viszont vallomást tesz és bűnösnek találják, hamis tanúzásért (is) felel.³⁶ Tanúkenti kihallgatása alkalmával ugyanis őt is terheli az igazmondási kötelezettség.³⁷

3.4.4. A záró perbeszéd

Miután mindkét oldal befejezte a bizonyítást, a záró perbeszéd következik (*closing arguments*). Rendszerint az ügyész kezdi, majd a védelem védőbeszéde csatlakozik hozzá.

³⁵ FANTOLY Zsanett: A keresztkérdés és a felek általi kihallgatás a büntetőeljárásban. *Jogtudományi Közlöny*. 2008/8. szám 58.

³⁶ MAHLER, 2003. 79.

³⁷ HACK Péter: *A kihallgatás rendszere a tárgyaláson*. In: Tóth Mihály (szerk.): Büntető eljárásjogi olvasókönyv. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 354.

3.4.5. Az esküdtek instrukciói

A záróbeszédet követően a bíró feladata a tanácskozáshoz és az eset eldöntéséhez szükséges iránymutatásokat az esküdtek számára megadni. Ezzel az útmutatással (*instruction of the jury*) a laikus esküdtek felvilágosítást kapnak arról, hogy mely tények alapján kell az esetet megítélniük, milyen bizonyítékokat vehetnek figyelembe, és milyen jogszabályok jelentősek a tanácskozásnál, illetve a döntéshozatalnál.³⁸ Ezen instrukciók jelentősége nem lebecsülendő, mivel az esküdtek álláspontját lényegesen befolyásolhatja. Ezért mindkét félnek joga van ahhoz, hogy indítványokkal éljen a bíró felé (*recommendations*) az esküdtek számára adandó instrukciók tartalmát illetően. A gyakorlatban ez úgy történik, hogy mindkét fél írásbeli javaslatot nyújt be a bírónak, a bíró azonban a felek indítványához nincs kötve.³⁹

3.4.6. Az esküdtek tanácskozása

Az esküdtek instruálását követően az esküdtszék visszavonul tanácskozásra (*deliberation*). A tanácskozás zárt, azon az esküdteken kívül más személy nem vehet részt. A tanácskozás kezdetén az esküdtszék szóvivőt választ (*foreman*), akinek kötelessége a tanácskozás vezetése. A tanácskozás alatt az esküdtszéknek joga van minden, a főtárgyaláson előterjesztett bizonyítékkal rendelkezni. Mivel a tanúvallomást a bíróság gyorsírója szó szerint rögzíti jegyzőkönyvbe, szükség esetén ezek is rendelkezésre állnak. Ha a tanácskozás alatt valamely jogkérdésben vita merül fel, a grémium a szóvivőjén keresztül a bírósághoz fordulhat. Egy tanácskozás időtartama esetről esetre változik. Így egyszerű büntetőügynél csak néhány percet vesz igénybe, bonyolultabb ügyekben több napon át, vagy még egy hétig is eltarthat. Bűnösséget megállapító ítélethez az államok túlnyomó részében egyhangú szavazat szükséges, míg más államokban a minősített többség is elegendő. Az esküdtszék indokolási kötelezettség nem terheli.⁴⁰

3.4.7. Az esküdtek ítélete

Ha az esküdtek a zárt tanácsulésen döntésre jutottak, a nyilvános tárgyalás folytatódik. Az esküdtek döntését vagy a szóvivőjük vagy a bíró hirdeti ki, és különböző tartalma lehet. Az esküdtek a vádlottat bűnösnek (*guilty*) vagy ártatlannak (*not guilty*) ítélik; egyes államokban az ítélet szólhat beszámítási képesség hiánya miatti felmentésről is (*not guilty by reason of insanity*).

4. Utólagos indítványok (Post-Trial Motions)

A vádlottnak joga van felmentő ítélet meghozatalát kezdeményezni az eljáró bíróságnál, figyelmen kívül hagyva az esküdtek bűnösséget megállapító ítéletét (*motion notwithstanding the verdict*). A kérelmezett felmentő ítélet akkor hozható meg, ha a védelem meg tudja győzni a bírót arról, hogy a vád által feltárt bizonyítási eszközök alapján az esküdtek nem hozhattak volna bűnösséget megállapító ítéletet. Ilyen *motion notwithstanding the verdict*-et a bíróságok csak kivételes esetben alkalmaznak, hiszen alapvetően az esküdtek (és nem a bíró) feladata a vádlott bűnösségének kérdésében történő állásfoglalás. Amennyiben a

---

³⁸ MAHLER, 2003. 80.

³⁹ FRIEDMAN, 1975. 192.

⁴⁰ MAHLER, 2003. 80.

bíró alkalmazza a *motion notwithstanding the verdict*-et, az nemcsak hogy csökkenti az esküdtek autoritását, hanem ellentmond a bíró és az esküdtek között lévő funkciómegoszlás elvének is.

Végül a védelem kérelmezhet olyan bűnösséget megállapító ítéletet is, amelyben a bíróság a vádlott bűnössége ellenére eltekint a büntetés kiszabásától (*motion in the arrest of judgement*). A büntetés kiszabását például mellőzheti a bíróság akkor, ha a vádlott a főtárgyalás lezárása után kóros elmeállapotúvá válik, vagy a törvényes vád hiányzik, illetve az eljáró bíróság nem rendelkezik hatáskörrel a bűncselekmény elbírálására.

5. Büntetéskiszabás (Sentencing)

Amennyiben a vádlottat elítélik és nem alkalmaznak *PostTrial Motions*-t vagy az eredménytelenül zárul, akkor következik a büntetés kiszabása. A büntetés mértékének (*sentencing*) meghatározása azon bíróság által történik, amely előtt a vádlott bűnösségének megállapítása zajlott. A két eljárási cselekmény között azonban akár két-három hónap is eltelhet.⁴¹

Eltérően a bűnösség megítélésétől, a büntetés mértékének meghatározása már kevésbé formális tárgyalás eredménye. Az eljárás menete a bíróság által meghatározott (*discretion*), ellentétben a bűnösséget meghatározó eljárástól, ahol az eljárási szabályoktól egyáltalán nem, vagy csak korlátozottan van mód eltérésre. A büntetés kiszabása esetén a bíróság olyan tényeket, körülményeket is mérlegelési körébe vonhat, amelyek a bűnösség megítélésének nem jöhettek szóba.

A büntetés kiszabásánál fontos szerepet játszik az előzetes jelentés (*presentence report*). Ebben az elítélt személyét érintő információk összefoglalása történik, továbbá javaslatot tartalmaz a kiszabandó büntetés nemére és mértékének meghatározására. Az előzetes jelentést általában szociális munkások vagy pártfogó felügyelők készítik el. A bíróság azonban a büntetés mértékére vonatkozó javaslatához nincsen kötve.⁴²

Büntetésként leginkább a pénzbüntetések (*fines*) valamint szabadságelvonó büntetések (*incarceration*) jöhetnek szóba; egyes tagállamokban pedig – mint például Texasban – a halálbüntetés (*death sentence*) is megengedett. A büntetés mértékét általában a bíró határozza meg; csak ritkán fordul elő, hogy az esküdtek feladata lenne. Egyes tagállamokban a szabadságelvonó büntetéseknél a szabadságvesztés tartamát a bíróság konkrétan meghatározza (pl. nyolc év) (*determinate sentence*), míg más tagállamokban a bíróság csak egy idő-intervallumot határoz meg (pl. héttől kilenc év) (*indeterminate sentence*). Utóbbi esetben az elítélt szabadulását meghatározó végső döntést külön büntetés-végrehajtási szerv – az úgynevezett *Parole Board* – hozza meg. Ha a vádlottat több bűncselekmény elkövetésében találják bűnösnek, egyes tagállamokban minden egyes bűncselekményre külön kiszabott szabadságvesztés büntetést egymás után kell végrehajtani (*consecutively*), más tagállamokban az összbüntetés megegyezik a kiszabott leg súlyosabb büntetéssel.⁴³

---

⁴¹ MAHLER, 2003. 78.

⁴² Uo. 80.

⁴³ FRIEDMAN, 1975. 197 – 200.

6. Jogorvoslati eljárások

Az ítélethozatal után a terheltnek két jogorvoslati eszköz áll rendelkezésére: az ún. *Appellate Review* (felülvizsgálati eljárás) és az ún. *Collateral Attacks* (járulékos fellebbezés).

6.1. Appellate Review (Felülvizsgálati eljárás)

Az USA-ban nem létezik alkotmányosan biztosított jogorvoslati jogosultság, nem létezik alkotmányos jog a fellebbezésre. A lehetőség, hogy az eljáró bíróság döntését egy magasabb szintű bírósággal felülvizsgáltassák azonban manapság már széleskörűen elfogadott. Szövetségi szinten és a tagállamok túlnyomó részében háromszintű bírósági rendszer létezik, kétfokú jogorvoslati eljárással.⁴⁴ Az elsőfokú bíróság ítéletét a középfokú bíróság felülvizsgálja (*right to appeal*), míg egy további jogorvoslati eszköz az alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezése. Az alkotmánybíróság általában olyan ítéletek felülvizsgálatával foglalkozik, amelyekben alapvető jellegű vagy kiemelkedő jelentőséggel bíró jogkérdések szorulnak magyarázatra. Ha az alkotmánybíróság a jogorvoslati eljárás tartására irányuló kérelmet elutasítja, döntését – amely nem kíván meg indokolást – nem lehet megtámadni. Tagállami ítéletek esetén az érintettek számára az a további lehetőség marad, hogy a tagállami szintű jogorvoslati lehetőségek kimerítése után az USA Legfelsőbb Bíróságához forduljanak. A szokásos eszköz erre vonatkozóan a helybenhagyási kérelem (*writ of certiorari*). Az Egyesült Államok szövetségi alkotmánybírósága azonban csak akkor engedélyezi a tagállami ítélet ellen benyújtott fellebbezést, ha az szövetségi jogi szintű kérdést érint, azaz, ha fennáll a lehetősége annak, hogy a tagállami döntés vagy annak alapjául szolgáló eljárás a szövetségi alkotmányba ütközik.

A jogorvoslati eljárásokban alapvetően csak ügydöntő határozatokat lehet megtámadni, a perbíróság egyéb határozatai ellen általában nem áll rendelkezésre jogorvoslat. Ezen pervezető és egyéb nem ügydöntő határozatok az ítélet elleni fellebbezésben támadhatók. Amennyiben a fellebbezésre jogosult az ítéletet meg akarja támadni, erről a szándékáról meghatározott időn belül értesítenie kell a perbíróságot (*notice to appeal*). A tájékoztatással az eljáró bíróság lehetőséget kap arra, hogy döntését még egyszer átgondolhassa. Végezetül a perbíróságnak kézbesítenie kell a védelem részére az eljárási jegyzőkönyvek másolatát, amelyek segítségével a fellebbezés indokolható. Az indokolást a jogorvoslati bírósághoz kell benyújtani.

A felülbírálat terjedelme tagállamonként eltérően van szabályozva, de főszabály szerint az indokolásban felvetett vitás kérdésekre korlátozódik. Új bizonyíték felvételére a jogorvoslati eljárásban főszabály szerint nem kerül sor.⁴⁵

A fellebbezési eljárásban felvethető jogi kérdések listája hosszú. A védelem kifogásolhatja például, hogy az ügyész által bemutatott bizonyítási eszközök nem elégségesek a bűnösséget megállapító ítélet meghozatalához (ez messze a leggyakrabban alkalmazott kifogás); hogy az egyes bizonyítási eszközök illegális módon jutottak a vádló birtokába; vagy, hogy a bíró az esküdteket a záró tanácskozás előtt jogellenesen instrualta.

Szövetségi szinten és a tagállamok többségében a bíróságnak joga van arra, hogy a nyilvánvalóan megalapozatlan kifogásokat már előzetesen, írásban elutasítsa. Minden más

---

⁴⁴ BURNHAM, 2002. 273.

⁴⁵ MAHLER, 2003. 80.

esetben szóbeli tárgyalásra kerül sor (új bizonyíték felvétele nélkül), amelyben mindkét félnek alkalma nyílik arra, hogy a bíróság előtt ismételten előadja az álláspontját. A bíróság háromféle érdemi döntést hozhat: a jogorvoslati bíróság helybenhagyhatja az elsőfokú bíróság ítéletét, a döntést hatályon kívül helyezheti, vagy a büntetőügyet újbóli tárgyalás céljából egy alacsonyabb fokú bírósághoz utalhatja vissza, amelynek a jogorvoslati bíróság jogi állásfoglalását figyelembe véve kell döntést hoznia.

6.2. Járulékos fellebbezések (*Collateral Attacks*)

Az itt rendelkezésre álló jogorvoslati eljárások magánjogi természetűek, mivel ezen eljárások központi kérdése nem a terhelt bűnössége vagy ártatlansága, hanem a szabadságelvonás törvényességének magánjogi szempontból történő vizsgálata. Két kiegészítő eljárási típus különíthető el: a „*habeas corpus*”-, és a „*coram nobis*” – eljárás. Lényeges különbség a két eljárás között, hogy a „*coram nobis*”- eljárásban a járulékos fellebbezés feletti tárgyalási- és döntéshozatali illetékesség a mindenkori perbíróságé, míg a „*habeas corpus*”- eljárásban szokásosan az a bíróság illetékes, amelynek körzetében letartóztatták a kérelmezőt. Az újabb eljárási törvények azonban nem mindig veszik figyelembe ezt az angol *common law*-ból származó különbségtételt. Ezzel ma már nem lehetséges a két járulékos fellebbezés éles szétválasztása.

A gyakorlatban a szövetségi jogi „*Writ of Habeas Corpus*”-nak van különös jelentősége. A *Writ of Habeas Corpus*, amely fölött a szövetségi bíróságok döntenek, nem csak azon személyeket illeti meg, akiket szövetségi büntetőeljárásban ítélték el, hanem azokat is, akiket tagállami bíróság ítélt el. Ezért nevezik a szövetségi jogi „*Writ of Habeas Corpus*”-t „*Great Writ*”-ként is. Egy *Writ of Habeas Corpus* akkor engedélyezett, ha a fellebbező a szabadságelvonás hatálya alatt áll. Ezen kívül minden más rendes jogorvoslatot ki kell merítenie. A *Writ of Habeas Corpus* nincs határidőhöz kötve, tehát az ítélethozatal után évekkel is benyújtható; ismételt *Writ of Habeas Corpus* is engedélyezett. A *Writ of Habeas Corpus* akkor megalapozott, ha a fellebbező bizonyítani tudja, hogy szabadságának elvonása a szövetségi alkotmányt – különösen a *Bill of Rights*-ban biztosított egyéni alapjogokat – vagy egyéb szövetségi jogot sért. Ilyen eset áll fenn például a kikényszerített vallomásoknál, vagy a jogellenesen megszerzett bizonyítékok alapján történő elítélésnél, de akkor is, ha lényeges eljárási garanciákat figyelmen kívül hagynak. A „*habeas corpus*”- eljárásban tehát nem a fellebbező büntetőjogi felelősségének kérdéséről van szó, hanem kizárólag a letartóztatása jogszerűségének – magánjogi – kérdéséről.⁴⁶ Amennyiben kiderül, hogy a fellebbező letartóztatása jogellenes volt, a bíróság utasítására szabadon engedik az érintettet.⁴⁷

---

⁴⁶ Uo. 81.

⁴⁷ BURNHAM, 2002. 274.